

‘Burgerschap maakt onze vaak kleine wereld groter’

Met 16 workshops, een interactief plenair programma en een doorlopende informatiemarkt was de keuze reuze tijdens de Burgerschapsdag Breinzeilen, dit jaar op vrijdag 29 november. Zo’n 150 onderwijsprofessionals uit alle hoeken van het land deden al ‘breinzeilend’ inspiratie en kennis op over het breedste en daarmee misschien wel belangrijkste mbo-thema. Een verslag.

Vrijdag 29 november, De Kas in Woerden. Een zonovergoten dag. Niet te koud, weinig wind. Ideale omstandigheden voor een dagje (brein)zeilen, de jaarlijkse Burgerschapsdag. Dit keer ‘varen’ zo’n 150 deelnemers - veelal docenten, projectleiders en onderwijsmanagers – mee op het afwisselende ritme van een divers samengesteld workshopmenu, waarin het burgerschapsthema in al zijn kleuren en smaken voorbijkomt.

Geen heilig recept

Met maar liefst 16 workshops is de keuze reuze, wat bewijst dat het thema burgerschap op verschillende fronten ‘leeft’ en de aandacht krijgt, nee: moet krijgen - die het verdient. Te beginnen in de klas, waar docenten vaak controversiële kwesties en omstreden narratieven in de groep gooien, met alle pedagogische ongemakken van dien. Een heilig recept hoe met die ongemakken om te gaan is er niet, wél technieken en strategieën, vertelt Laurence Guérin van de Academica University of Applied Sciences tijdens haar workshop waar deelnemers ‘ongemakkelijke’ casussen delen en bespreken. Want ga er maar aan staan: wat doe je als studenten bewust een les verstoren, goede bedoelingen juist leiden tot ‘klaspolarisatie’, of je als docent stilvalt, omdat je écht niet weet hoe je ruziënde studenten stevig maar niet te stellig tot de orde moet roepen?

Plek voor discussie

“We zijn vaak bang voor de pijn die discussies bij anderen kunnen oproepen”, aldus Guérin. “Taal raakt, woorden doen ertoe, en niet iedereen heeft dezelfde voorkennis, dus vertrekpunten. Als docent ben je bovendien extra kwetsbaar. Je weet niet goed meer wat je wel en niet mag zeggen. Ook treed je buiten je eigen comfortzone, en dat is spannend. Maar *juist* school, zeker de burgerschapsles, is de plek voor discussie. Studenten leren hier te participeren, overtuigingen van thuis te overstijgen. Bereid als docent je les goed voor. Wees empathisch, zet je emoties strategisch in en ga naast de student staan (‘ik herken je moeilijke positie!’). Moedig studenten aan om allemaal mee te doen, omdat ieder een stukje van de puzzel in handen heeft en alle perspectieven samen nodig zijn voor een goed gesprek.”

Grotere wereld

Door naar het plenaire deel waar een ‘trotse’ Adnan Tekin het spits afbijt. “Een van mijn eerste acties als MBO Raad-voorzitter was om burgerschap zo hoog mogelijk op de agenda te zetten. Veel jongeren, ook op het mbo, leven letterlijk in een klein wereldje. Burgerschap maakt die wereld groter. En die wereld is niet altijd even mooi, als we bijvoorbeeld kijken naar de recente gebeurtenissen in

Amsterdam en de daaropvolgende politieke uitspraken. Dan denk ik aan onze mensen, onze burgerschapsdocenten in de frontlinie. Zij moeten in de klas die moeilijke gesprekken voeren. Daar ga ik voor staan, want de dialoog, ook onderling, moet veilig kunnen worden gevoerd. Laat het ons weten als jullie steun nodig hebben. Wij helpen graag!”

Verschillende perspectieven

Hulp is er vandaag op een andere manier van Lorenzo Elstak en drie andere leden van de Rotterdamse theatergroep IKBENWIJ die het publiek meenemen in én naar een ‘ongewenste’ situatie in de burgerschapsklas. “Wij spelen zo een scene die jullie vast en zeker herkennen. Onze regisseur stopt de scene op het punt dat het misgaat. Hij vraagt jullie om aan te geven wat volgens jullie nodig is om er een gewenste situatie van te maken, net zolang tot iedereen tevreden is. Oké? En actie!” Na verschillende FREEZES en nieuwe ‘takes’, lijkt de les voor iedereen in de klas naar tevredenheid te verlopen. De aanvankelijk te strenge docent stelt zich kwetsbaar op, met bewaking van haar grenzen. De ‘slapende’, afwezige student mag rekenen op begrip en belooft beterschap voor de volgende keer. En de brutale, onbegripvolle medestudent toont mededogen nu ze weet dat ook zij gezien wordt. Elstak: “Mijn collega’s en ik hebben geprobeerd om met deze scene verschillende perspectieven te bieden op ‘jullie wereld’. Hopelijk zijn we daarin geslaagd en hebben jullie er wat van opgestoken.” Het daaropvolgende massale applaus zegt alles.

Werkzame stof

Na de lunch is het dringen geblazen voor de verschillende workshoplokalen, zoals die van Koen Vos. De voormalige practor Brede Vorming, intussen ‘blijje pensionado’, gaat nog steeds vol passie ‘breinzeilend’ het leven door, waarvan hij vanmiddag een vleugje deelt met zijn workshopdeelnemers. “Breinzeilen gebeurt op momenten dat je het niet doorhebt. Je kijkt ergens naar en hup, je wordt meegevoerd in nieuwe gedachten, wat zorgt voor een andere kijk op de dingen.” Die andere kijk kun je ook hebben op een ervaring uit het verleden waarvan de werkzame stof je tot op de dag van vandaag van brandstof voorziet, zo blijkt tijdens een speelse breinzeil-oefening. “Ik was een muurbloempje op de middelbare school, heel verlegen”, aldus een aanwezige docent. “Tot mijn docent Duits me tipte om auditie te doen voor het schooltoneel. Wat ik ook deed. Ik werd aangenomen en bloeide dankzij het toneel helemaal op, omdat ik werd gezien hoe ik écht was.”

Trotse gedichten

Want ook dat is breinzeilen, volgens Vos: ‘wijze’ input van buiten gebruiken die je verder helpt, of dat nu een voormalig docent is, je favoriete schrijver of muzikant. “Sommige bronnen geven een bepaalde richting aan je leven. De kunst en tegelijkertijd de moeilijkheid is om die bronnen tot leven te wekken. Een onderwijsproject dat me, in dat licht bezien, altijd is bijgebleven is ‘Into The Wild’, waarbij HKU-studenten een dagdeel meeliepen met een mbo-student om hun leven vast te leggen in een gedicht. De mbo’ers reageerden aanvankelijk heel sceptisch: ‘wat moet ik met gedichten, ik lees geen boeken’. Totdat bleek dat ze iets moesten vertellen over waar ze trots op waren. Dat wilden ze wel! Reacties waren uiteindelijk dan ook super positief. Hier kunnen jullie als docenten ook van leren. Jullie

studenten hebben een weg te gaan die jullie ze van verschillende kanten laten bekijken. Daarmee kweek je het vermogen om je te verplaatsen in andere perspectieven dan de jouwe. Hoe breinzeil wil je het hebben?”

Belangrijke missie

Zo'n tien minuten voor de derde en laatste ronde treffen we Sahin Yildirim en Mustapha Slaby (83), die samen de laatste details doornemen van hun workshop 'Levensverhalen van migrantenouderen'.

Sahin, auteur van onder andere 'Een halve eeuw in Nederland', over vijftig jaar Marokkaanse arbeidsmigratie, beschouwt het vertellen van Mustapha's verhaal en alle andere mannen die Nederland na de oorlog hielpen opbouwen als een belangrijke missie: "We bezoeken zoveel mogelijk scholen om verbinding te zoeken met jongeren en te praten over thema's als immigratie en zeker nu, polarisatie. Onze boodschap? Het maakt niet uit wat of wie je bent. Alles begint met elkaar ontmoeten. Pas dan kun je de ander leren kennen en waardering opbrengen voor wat iemand doet. Dat krijgen van waardering is zeker voor mbo'ers een 'dingetje', zo weet ik als oud mbo-student."

Compromitterende blootfoto

Waardering verdient ook de 'educatieve escaperoom shame-sexting', onder leiding van Wietske Kruyswijk en Marianne van den Broek van WISEducatie. Wietske: "Steeds meer studenten krijgen te maken met shame sexting, - het zonder toestemming doorsturen van vaak compromitterende foto's, met sextortion en (seksuele) uitbuiting. In onze escaperooms leren we studenten hoe ze zelf veilig zijn en te zorgen voor andermans veiligheid, door meer zicht te bieden op hun eigen seksualiteit."

Dit als voorbereiding op het verhaal van Ben die, net als een aantal vrienden, een blootfoto krijgt doorgestuurd van studiegenoot Anne. Help. Wat nu? Gelukkig is er een escape. Maar daar moeten de deelnemers wel wat voor doen: binnen 25 minuten vier telefoons zoeken en hun codes vinden. Lukt dit, dan worden de foto's niet verder verspreid en blijft Anne meer leed en schaamte bespaard.

Wietske: "Bij het spel gaat het er niet om of iemand wel of geen foto stuurt, maar wat je doet als je er een doorgestuurd krijgt. We bezoeken heel veel scholen. Zowel docenten als studenten vinden het een prettige manier van omgaan met dit soort beladen thema's en het onderdeel te maken van hun eigen handelingsvaardigheid."

Op alle fronten geslaagd

Daarmee komt een einde aan een op alle fronten geslaagde burgerschapsdag, zo blijkt onder meer uit de reactie van Edwin Soppe, onderwijs- en ontwikkelmanager op DC Terra. "Ik kwam hier voor de inspiratie, het netwerken en het oprissen van mijn kennis. Dat is allemaal gelukt! Er speelt veel op burgerschapsgebied. Zeker op onze school, als fusieorganisatie. Persoonlijk ben ik blij met de nieuwe kwalificatie-eisen en de aanscherping van de burgerschapsopdracht. Studenten, ook in het mbo, zitten vaak vast in hun traditionele denkpatroon. Ze zijn mondiger dan vroeger, mediawijzer, dus ik snap dat wel. Alleen daarom al mag het vak burgerschap belangrijker worden gemaakt. Na alles wat ik vandaag heb gezien en gehoord, ben ik ervan overtuigd dat dit ook gaat lukken."